

Početna stranica » Kategorija » Javni dijalog o akademskom obrazovanju novinara VI.

| Javni dijalog o akademskom obrazovanju novinara VI.

TIJANA VUKIĆ 6. LISTOPADA 2021.

IZDVOJENO, MEDIJI

Tena Perišin: Akademaska zajednica trebala bi sugerirati da se u medijskim kućama i u redakcijama zapošljavaju diplomirani novinari, kao što se u bolnici ne može zaposliti nitko drugi. U okviru istraživanja pitali smo građane bi li novinari trebali imati licence za obavljanje novinarske djelatnosti. Gotovo 70 posto anketiranih reklo je – da. To bi mogao biti kriterij, ali vraćamo se opet na pitanje tko bi u Hrvatskoj dodjeljivao licence. Ključni je problem što se kod nas novinarom zove tko god želi.

Tena Perišin školski je primjer najvrjednijega u našem visokoškolskom sustavu obrazovanja novinara – multidisciplinarno obrazovana visokoškolska profesorica s bogatim obrazovnim i stručnim iskustvom u novinarstvu. Premda je kasno započela znanstvenu karijeru jer je radila u novinarstvu, malo je reći da je njezin profesionalni put do redovite profesorice, predstojnice Odsjeka za novinarstvo i medijsku produkciju i voditeljice ustrojbene jedinice Televizije Student impozantan.

Krenula je od Studentskog lista i Zagrebačke panorame na Televiziji Zagreb, diplomirala je sociologiju, engleski i komparativnu književnost, magistrirala filmologiju, a doktorirala informacijske i komunikacijske znanosti. Dobitnica je dviju stipendija za stručno usavršavanje na sveučilištima Harvard i Syracuse. Odradila je šestotjednu stručnu praksu na CNN-u, što joj je omogućilo da u vrijeme Oluje i neposredno nakon nje radi za CNN. Nakon povratka u Hrvatsku nastavila je raditi na HTV-u, u redakciji Dobro jutro Hrvatska, i već je tada surađivala na nekim projektima i radionicama na FPZG-u. 1990-ih je sudjelovala u pokretanju programa TV Mreže, a potom je radila u Redakciji za južnoslavenske jezike Radija Slobodna Europa u Pragu.

Godine 2000. vraća se na HRT kako bi sudjelovala u procesima digitalizacije proizvodnje informativnog programa, uvođenja informativnog kanala HRT4 i transformacije državne kuće u javnu, a angažirana je i na organizaciji radionica za novinare u okviru opatijskog ICEJ-a, Međunarodnog centra za obrazovanje novinara. Sudjelovala je u reformi studija novinarstva na Fakultetu političkih znanosti: osmislila je nastavni plan i program za predmet Televizija, ustrojila rad u TV studiju te osmislila i vodila brojne projekte pomoću kojih je opremljen. Nekoliko je godina paralelno radila kao nastavnica na fakultetu i novinarka na HTV-u. Bila je urednica deska, Dnevnika, emisije Euromagazin i Redakcije vanjske politike te pomoćnica šefa informativnog programa, a akademska i novinarska struka višestruko su nagradile njen novinarski rad.

O sadržajima i koncepciji studijskih programa koji obrazuju novinare u Hrvatskoj, konkurenciji, odnosu akademije i medijske industrije i drugim važnim temama razgovarala sam jednim konferencijskim alatom sredinom rujna s profesoricom dr. sc. Tenom Perišin s Fakulteta za političke znanosti Sveučilišta u Zagrebu, ona na vezi iz Zagreba, ja iz Pule.

Kad laici, ali i stručnjaci, razgovaraju o obrazovanju novinara, najčešće se referiraju upravo na Vašu instituciju, na Fakultet političkih znanosti u Zagrebu. Kako je studij novinarstva na tom fakultetu stekao kulturni status, osim što je, naravno, prva institucija u Hrvatskoj koja se počela baviti visokoškolskim obrazovanjem novinara? Je li tradicija jedino što ga je brendiralo?

Dugo smo bili jedini studijski program koji se tako zvao i još uvijek imamo riječ novinarstvo u nazivu, dok je danas moderno da se naziv studijskih programa koji obrazuju novinare mijenja u medijske studije, komunikologiju i slično. Upravo je argument da smo mi dugo bili jedini koji su imali studij novinarstva na preddiplomskoj i diplomskoj razini naša komparativna prednost. S druge strane, jedino smo mi imali toliko razvijenu praktičnu nastavu i studentske medije. Naravno, i kod nas bi dobro došlo razdvajanje smjerova i na preddiplomskoj, a ne samo na diplomskoj razini, kao što je to, na primjer, učinio Fakultet za društvene vede u Ljubljani, gdje se mogu birati izborni predmeti i s drugih smjerova, tj. studija.

Javna percepcija da je studij Novinarstvo na FPZG-u jedini reflektira se i u pozitivnom i u negativnom smislu.

Točno. Kažete da imamo kulturni status, tradicija smo, da. No isto tako, uvijek se nas proziva kad netko nešto krivo ili netočno napiše, što mi jako ide na živce. Recimo, kad se pojavi neki loš ili neetičan novinarski sadržaj, onda napišu da je problem u tome što naš studij novinarstva obrazuje loše kadrove, a to uopće jedno s drugim nema veze. Za svaki problem koji ima dodirne veze s novinarstvom ili medijima krene napad samo na naš fakultet, kao da smo mi jedino mjesto odakle u redakcije dolaze

“ *Naše novinarke počnu raditi u novinarstvu, budu jako dobre i onda nakon par godina prijeđu u PR. Žene su odlične novinarke, ali u nekom trenutku, ako je veći teret obitelji na njima, više im odgovara rad s fiksnim radnim vremenom*

novinari. I mene žalosti kad naši studenti dođu u redakciju pa im je, po nalogu urednika, glavni zadatak da kopaju po Facebook profilima slavnih osoba ne bi li pronašli nešto pikantno za objavu na portalu.

Tako su nas, na primjer, napali zbog kolegija Istraživačko novinarstvo koji smo bili zamrznuli na godinu dana iz više razloga, a sad ga ponovno imamo. Prozvali su nas da smo ukinuli kolegij, a nisu poznavali situaciju i što se uopće radi na faksu. Kao da u okviru drugih praktičnih kolegija studenti ne obrađuju istraživačke teme. Zbog čega se poseban kolegij mora tako zvati? Mi, na primjer, u okviru televizijskih kolegija također radimo neke istraživačke priče. Potičemo studente da to rade, ali na kraju će to odraditi samo oni koji su spremni kopati više od drugih. S druge strane, na kolegiju koji se zove Istraživačko novinarstvo dobijete pedeset studenata samo zato jer su ga upisali, od čega tek njih desetak to zanima i oni zbilja to i žele raditi, a vi se onda mučite s preostalima.

I te godine netko načuje informaciju da nema Istraživačkog i krene hajka; Hrvatsko novinarsko društvo piše priopćenje, protestiraju, raspisali se portali da je, kako kažu, skandalozno da je Fakultet političkih znanosti ukinuo taj kolegij. Da, točno – te godine nismo mogli sve pokriti. Kolegica Vilović postala je prodekanica, a ja sam baš taj semestar uvela novi kolegij, Novinarstvo u međumedijskom okruženju, koji je također istraživački, ali se osim metoda novinarskog istraživanja traži i poznavanje podatkovnog novinarstva, vizualizacije podataka, izrade infografika, sve to kako bi se studenti u izvještavanju znali koristiti i digitalnim alatima koji olakšavaju razumijevanje i približavaju sadržaje mladoj publici.

Nisam mogla nikom to objasniti, pa ni HND-u čija sam još uvijek članica, niti su me novinari koji su o tome pisali išta pitali kao sunositeljicu kolegija koji je, kako kažu, ukinut. I za informaciju, samo jednu godinu nije bilo kolegija Istraživačko novinarstvo. Prebačen je na višu godinu diplomskog studija pa su ga svi koji su htjeli sljedeće godine mogli upisati i nitko nije bio zakinut. Profesorica Gordana Vilović već dvije godine izvodi kolegij Istraživačko novinarstvo, a suradnik je glavni urednik Televizije Student i bivši novinar Provjerenog Kristian Došen. I sada su svi mirni i sretni što na FPZG-u postoji taj kolegij. Bitno je da piše. A što je sa svih ostalih desetak studijskih programa koji također obrazuju novinare i na kojima takav kolegij ne postoji? Ne samo takav, nego ništa ni približno slično.

To zapravo otvara razgovor o problemu površnog shvaćanja o tome što je visokoškolsko obrazovanje novinara. Teško je putem medija općoj javnosti analitički dočarati važnost te obrazovne grane jer su studiozni pristupi rezervirani za kakvu knjigu, znanstvene članke. Upravo je to jedan od razloga pokretanja ovoga projekta.

“ *Ne mislim nužno da netko tko je završio sociologiju ne može biti dobar novinar, ali mislim da bismo se svi mi trebali boriti za neko*

Slažem se i mislim da je jako vrijedno to što radite i što istražujete i što ste prikazali u svojoj knjizi. I sama bih voljela o tome više pisati jer mnogo toga znam i stalno pratim. Objavila sam nekoliko članaka u kojima sam se dotaknula novinarskog obrazovanja i kvalitete visokoškolskog obrazovanja, ali sam se više bavila dobrim praksama na inozemnim fakultetima. No i ono na čemu radim također je

mjesto pod suncem. Da, trebali bismo se boriti da studenti novinarstva imaju prednost pri zapošljavanju u medijskim kućama, to apsolutno, ali im također trebamo dati i dobro obrazovanje

vezano za novi pristup obrazovanju novinara. Radimo na projektu Novinarski istraživački laboratorij koji financira Hrvatska zaklada za znanost. U svojem novinarskom laboratoriju bavimo se istraživanjem inovativnih sadržaja i novinarskih praksi u redakcijama, eksperimentiramo s novim formama novinarskog izričaja, surađujemo s američkim i europskim fakultetima na kojima već postoje slični labosi. Cilj nam je stvoriti laboratorij u kojem ćemo identificirati viruse koji kontaminiraju novinarstvo. Radimo sa svojim

studentima i testiramo nove forme među mladom publikom, ali i među novinarima. Laboratorij je naš odgovor na krizu u novinarstvu, na krizu profesije.

Doživljavate li ostalih petnaestak studijskih programa koji obrazuju novinare u Hrvatskoj konkurencijom?

Postoje dva odgovora na ovo pitanje. Možda sam subjektivna, ali mislim da smo mi apsolutno najbolji u tome što pružamo studentima jer otprilike znam što rade na drugim fakultetima. Kod nas mogu steći i mnoga teorijska i itekako praktična znanja na našim studentskim medijima koji su već etablirani. Radio Student, Televizija Student, Global – svaki od njih ima i svoj portal. Za nas se zna, mislim, to su prave male redakcije koje te uče kako ćeš se ponašati kasnije. A čini mi se da studenti koji prođu kroz studentske medije neće baš samo tako pristati da budu *copy paste*

novinari na nekom portalu. Mislim da studentima pružamo puno. Ne mislim da je naš fakultet u svemu najbolji jer ima i loših stvari, ali u ovom aspektu jest. Nažalost, do diplome dolaze i oni koji se provuku i koji ništa od toga što im daju studentski mediji nisu prošli.

Treba reći i da tržište po tom pitanju nije sređeno jer, nažalost, medijske kuće ne zapošljavaju tako da gledaju tko je završio novinarstvo i što je radio za vrijeme studija. Žalosno je što to ne radi ni HRT kao javni servis. Meni je normalno da mladi ljudi započnu kao vanjski suradnici, kako je to u novinarstvu oduvijek i bilo. U međuvremenu bi završili faks i onda ondje ostali i zaposlili se, to je prirodno. No evo negativnog primjera. Prije nekoliko godina HRT je objavio vrlo čudan natječaj u kojem su tražili da pristupnik ima potvrdu o jednogodišnjem ugovoru o radu, dakle, mogao se prijaviti bilo tko tko je prethodno bilo gdje i bilo što radio godinu dana, neovisno o tome je li imao kakva doticaja s medijima ili novinarstvom. Isto tako, imali su natječaj za suradnike bez ikakva radnog iskustva. Znam da su jednu našu studenticu, moju bivšu demonstratoricu, odmah diskvalificirali jer je navela da je dvije godine radila honorarno preko studentskog ugovora na Televiziji Student. Tada su primili mnogo ljudi koji su dolazili iz struka koje nemaju nikakve veze s novinarstvom. HRT ima svoja pravila, ali bi se puno moglo napraviti sporazumnim aktivnostima.

Drugi je problem što veliki broj komercijalnih medijskih kuća traži upravo studente koji rade na studentski ugovor i to je za njih onda jeftina radna snaga i često ih mijenjaju.

Točno, HRT se svojim pravilnikom obvezao na zapošljavanje pojedinaca s visokom stručnom spremom, ali za poslove novinara nije određeno da je potrebno završiti

studij koji obrazuje novinare ili srodni studij.

Da, to nikad nije pisalo. Ja sam svojedobno sjedila u nekim komisijama za sistematizaciju pa znam. S druge strane, u medijskim se kućama uopće ne razdvajaju radna mjesta koja mogu obavljati prvostupnici od onih koja mogu obavljati magistri struke. Pravilnici su napisani kao da nijedan poslodavac nije čuo da postoje dvije diplome – preddiplomskog i diplomskog studija. Prije nekoliko godina predlagala sam da FPZG pokrene inicijativu da se to promijeni.

Sigurna sam da bi se naši studenti koji su završili preddiplomski studij i prošli smjer Televizija mogli bez problema zaposliti na mnogim poslovima medijskih djelatnika u proizvodnji HRT-a, ne nužno novinarskim. Studenti odmah upisuju diplomski studij znajući da im preddiplomski u zapošljavanju ne vrijedi mnogo. Naime, u sistematizaciji medijskih kuća koje bi o tom trebale voditi brigu to nije sređeno.

Smatrate li da za malu zemlju poput naše imamo previše studijskih programa koji obrazuju novinare?

Definitivno smatram da ih je previše. Zar ne bismo bili puno jači da udružimo snage, a ne da imamo hiperinflaciju komunikologa i novinara od kojih vrlo mali postotak završi u novinarstvu? U vrijeme rektora Bjeliša postojala je ideja da se objedine srodni studiji

“ *Studentima se čini da je studij Odnosi s javnošću lakši od novinarstva, jer to zamišljaju atraktivnim, modernim poslom, a rad u redakciji je naporniji i više nije toliko privlačan*

novinarstva – FPZG-a i Hrvatskih studija – ali, naravno, postojao je i otpor kod mnogih. Mislim da takav pristup uopće nije loš. Mislim da bi bilo dobro da postoji jedan jaki fakultet za novinarstvo, medije i komunikacije i da unutar njega imate sve moguće smjerove – PR, produkciju, novinarstvo, videoigre ako treba. U međuvremenu je ta ideja zamrla, danas više nije ni realna, a odonda se otvorilo još sličnih studijskih programa, još fakulteta.

Velik broj studijskih programa koji obrazuju novinare otvara problem nedostatka nastavnog kadra. Budući da je novinarstvo interdisciplinarno, prikladno je da se na tim studijskim programima u nastavu uključuju nastavnici iz različitih znanstvenih polja i područja, ali mnogo je onih koji predaju stručne predmete, a izabrani su u znanstveno-nastavno zvanje iz nekih drugih, nesrodnih područja i nemaju iskustva u radu u novinarstvu. S druge strane, tu su i oni koji predaju teme koje sami ne istražuju.

Slažem se da je katastrofa što nemamo nastavnog kadra, ali isto tako mislim da doktorat nije jedini kriterij da bi netko nešto znao. Mislim da je za one koji novinarstvo predaju na fakultetima važno i da su nešto prošli, da imaju neke utakmice u nogama jer je za znanstveno istraživanje medija i novinarstva potrebno poznavanje i teorije i prakse.

Vratimo se na činjenicu da naši mediji imaju dugogodišnju praksu zapošljavanja nestručnih ljudi što se u konačnici mora reflektirati na kvalitetu medijskih sadržaja.

To je realnost. Smatram da naši studijski programi nisu svi isti i ne mislim nužno da netko tko je završio sociologiju ne može biti dobar novinar, ali mislim da bismo se svi

mi trebali boriti za neko mjesto pod suncem. Da, trebali bismo se boriti da studenti novinarstva imaju prednost pri zapošljavanju u medijskim kućama, to apsolutno, ali im također trebamo dati i dobro obrazovanje.

Slažem se. Kako, međutim, doskočiti tom problemu jer akademija, čini se, radi sve što može, obrazuje najbolje što može pa pošalje kvalificirane novinare u svijet. Je li onda do akademije ili do poslodavca?

Puno je do poslodavca, ali i do naše inercije. Smatram da je problem i u mijenjanju uprava na fakultetima. Nama bi, na primjer, partner trebao biti javni servis HRT ili neka druga velika kuća, a i ondje se također svaki čas nešto mijenja i događa. Na primjer, u već spomenutom projektu Novinarski istraživački laboratorij, na kojem trenutačno radimo, stoji da bismo trebali surađivati s HRT Akademijom između ostalog, kroz radionice. To je sasvim logično jer smo već odradili jedan veliki projekt s njima, ali u međuvremenu se promijenila uprava i HRT Akademija nema zeleno svjetlo da organizira radionice. Dosad sam probala s njima više puta razgovarati, ali mi kažu da ne mogu zbog pandemije, pa da ih je malo, a onda da ne mogu samostalno odlučiti. Kažu da su, u organizacijskom smislu, odsječeni od redakcija i ne mogu ništa bez da „befel“ dođe odozgo. Upućuju me na glavnog ravnatelja koji je sad u zatvoru (smijeh). Dakle, imam projekt u kojemu piše da je jedna od aktivnosti suradnja s HRT Akademijom, a ja to ne mogu provesti i sada jako brzo moram smisliti alternativu.

Čini se zapravo da ne postoji kontinuitet odnosa između akademije i medijskih poduzeća, kao ni zajednički stav o ključnim temama visokoškolskog obrazovanja

novinara koje se tiču obiju strana. Možda bi se mogla pokrenuti inicijativa, izraditi zajednička shema postupanja?

Možda, jer medijske kuće nemaju ništa što bi ih prisililo, navelo ili im dalo preporuku da primarno trebaju zaposliti studenta koji završava ili je završio novinarstvo ili srodni studij. Čak ih ni na provođenje već potpisanih ugovora o suradnji, kao što vidite, ništa ne obvezuje.

Trebalo bi, dakle, zauzeti zajednički stav i onda prihvaćene temeljne postulate odnosa između visokoškolskog sustava za obrazovanje novinara i medijskih poduzeća nastaviti održavati neovisno o tome tko se nalazi na vodećim pozicijama direktora, glavnog urednika, pročelnika i sl. Imajući na umu održivost novinarstva kao zanimanja te njegovu moguću profesionalizaciju, smatram da je kvalitetna suradnja akademije i medijskih poduzeća veće vrijednosti od toga tko se trenutno nalazi na kojoj poziciji.

Znam, ali kako? Da Ministarstvo znanosti i obrazovanja to naredi? Ono može samo nama nešto preporučiti.

Mislim da je to i pitanje svijesti medijskih institucija o tome da trebaju ulagati u obrazovanje svojega kadra.

Da, ali ipak mislim da bi i akademska zajednica trebala sugerirati da se u medijskim kućama i u redakcijama zapošljavaju diplomirani novinari, kao što se u bolnici ne može zaposliti nitko drugi. U okviru već spomenutog istraživanja radili smo anketu na reprezentativnom uzorku i pitali smo građane bi li novinari trebali imati licence za

obavljanje novinarske djelatnosti. Gotovo 70 % anketiranih reklo je – da. To bi mogao biti kriterij, ali onda se opet vraćamo na to tko bi u Hrvatskoj dodjeljivao licence. Ključni je problem što se kod nas novinarom zove tko god želi.

Što za sobom povlači i činjenicu da na novinarskim radnim mjestima rade ili studenti ili oni koji nemaju novinarsku ili srodnu kvalifikaciju pa kvalificirani novinari nerijetko završavaju na Zavodu za zapošljavanje ili se zapošljavaju u PR-u.

Tako je. Čak i kad na prvoj godini preddiplomskog studija pitate studente gdje bi voljeli raditi, jako puno, čak više od polovice upitanih iskazuje da želi ići u odnose s javnošću, a upisali su novinarstvo i tek na trećoj godini imaju te predmete. Da se to ne bi događalo, u Ljubljani su već na prvoj godini to razdvojili i to je dobro. Ono što ja primjećujem, a možda će se moji kolege s odnosa s javnošću uvrijediti, jest da je jedan od motiva to što se studentima čini da je studij Odnosi s javnošću lakši jer to zamišljaju atraktivnim, modernim poslom, a rad u redakciji je naporniji i više nije toliko privlačan. Ja to vidim i po odazivu na stručnu praksu, koji je sve manji, što isto tako govori o interesu za rad u redakciji, a pogotovo je sve manji broj onih koji su zainteresirani za informativne redakcije. Studentima u šali kažem da im je bolje prvo ući u novinarstvo jer će lako kasnije prijeći u PR. Naime, jako je puno novinara i novinarki iz novinarstva otišlo u PR, a odnosi s javnošću rado uzimaju bivše novinare jer dobro poznaju drugu stranu.

Vjerujem da studenti danas razmišljaju i iz financijske perspektive.

Da, drugi je razlog zasigurno i novac, u PR-u više zarade za manje vremena. Ja to vidim i po tome kako naše novinarke također počnu raditi u novinarstvu, budu jako

“ *Jako je puno novinara i novinarki iz novinarstva otišlo u PR, a odnosi s javnošću rado uzimaju bivše novinare jer dobro poznaju drugu stranu*

dobre i onda nakon par godina prijeđu u neku firmu u PR. Žene su odlične novinarke, ali u nekom trenutku, ako je veći teret obitelji na njima, više im odgovara rad s fiksnim radnim vremenom. HRT je tu ipak nešto humaniji pa ako novinarka ima malo dijete, iziđu u susret, u tome su relativno korektni, barem je tako bilo dok sam tamo radila. Ali na komercijalnim medijima taj tempo stvarno zna biti okrutan. To mi je žao jer na taj način iz novinarstva odlaze

dobre novinarke, posljednjih deset godina ih znam jako puno koje su prešle. U PR, dakako, odlaze i novinari.

U pojedinim istraživanjima o obrazovanju novinara u Hrvatskoj, a u kontekstu profesionalizacije novinarstva, preporučuje se izrada standarda zanimanja novinar i standarda kvalifikacije prema Hrvatskom kvalifikacijskom okviru (Vukić, 2017). No uvidom u Registar HKO-a, a što mi je u razgovoru krajem svibnja potvrdio i dekan FPZG-a Andrija Henjak, za preddiplomski studijski program Novinarstvo Vašeg fakulteta izrađivao se samo standard zanimanja *specijalist za odnose s javnošću*. Nije li to neobično s obzirom na naziv studijskog programa? Zbog čega niste išli u izradu standarda zanimanja *novinar*? Imate li to u planu?

O tome više može reći dekan **Henjak** koji je na tome intenzivno radio. Mislim da se napravilo što se u projektu tražilo. Što se ovog našeg novinarskog dijela tiče, bilo je jako puno posla, trebalo je skupiti mnogo dokumentacije od medijskih kuća i raznog

drugog materijala i bili smo nadomak cilju za ono što smo mi tada predlagali – standard zanimanja *medijski specijalist*. No oni s kojima smo surađivali na tome nisu napravili što je trebalo, a malo nam je nedostajalo da uspijemo prije nego što je projekt završio. Zalagali smo se za ovo o čemu sam prije govorila, da izradimo standard zanimanja za prvostupnike i da nakon tri godine studija dobijemo medijske specijaliste koje možemo ponuditi HRT-u i drugim medijskim kućama, a koji se mogu zaposliti kao realizatori, videonovinari ili nešto slično jer imaju multimedijske vještine i barataju tim alatima, a uz to imaju i osnove novinarstva. Ali onda se promijenila uprava pa se opet trebalo okupiti, zapeti i prijaviti nastavak da bismo to završili, a to se nije dogodilo. No sve što smo napravili dostupno je na našim mrežnim stranicama. Ondje se može vidjeti da smo ispitivali poslodavce, upisane studente i alumne te da smo prikupili i podatke s burze.

Koliko su ti podaci relevantni?

Iz toga se može iščitati kolika je zapošljivost studenata studijskih programa Politologija i Novinarstvo. U anketi su se i bivši studenti izjasnili o tome iz kojih su predmeta stekli najviše znanja koja su im pomogla u budućem poslu. A što se podataka s burze tiče, teško je znati koliko je to relevantno. Nije samo u novinarstvu slučaj da se ljudi prijave na burzu, a rade honorarno neki drugi posao. Ono što vidim, što je jako rašireno u zadnje vrijeme, je da naši bivši studenti, barem oni koji su steli vještine na smjeru Televizija, otvaraju paušalne obrte, registriraju se za produkciju videosadržaja, pisanje tekstova, snimanje reportaža i slično, za što dobiju poticaje. To im je isplativije nego raditi na autorski ugovor ili ugovor o djelu.

Razgovarajmo sada o formi studijskih programa koji obrazuju novinare. Danas su to, dakle, preddiplomski, diplomski i poslijediplomski studijski programi. No svojevremeno su postojale još dvije mogućnosti na FPZG-u koje su tada bile jako popularne i na taj se način obrazovalo mnogo novinara. Bili su to paralelni studij novinarstva i izvanredni dvogodišnji studij novinarstva.

Točno. Naš je studij dugo funkcionirao samo kao dvogodišnji, prije no što je uopće pokrenut četverogodišnji. Zanimljivo je da je moja teta **Tena Martinić** bila pročelnica studija za novinarstvo i njegova pokretačica i s njom sam o tome više puta razgovarala. Meni je fenomenalno da netko završi dvije godine komparativne i onda paralelno uz svoj fakultet završi i dvije godine novinarstva. Kad sam ja završavala studij, nije postojalo toliko mogućnosti, a također mislim da je dobro za neka specijalizirana područja da novinar ima dvije specijalizacije. Smatram da je to odlično, ali mislim da to iz nekog razloga nije danas moguće. Molim vas, raspitajte se jer i mene zanima.

Znam da je 2000-ih godina, kad je dekanica bila **Smiljana Leinert-Novosel**, postojao dvogodišnji studij Novinarstvo, tzv. doškolovanje, koji je bio namijenjen svima koji su prije toga završili dvije godine bilo kojeg fakulteta, a radili su već u medijima ili novinarstvu. Dakle, u ovom slučaju nisu trebali nastaviti studij koji su prekinuli, nego im je bilo omogućeno da s potvrdom da su završili prve dvije godine studija završe još dvije godine novinarstva i steknu diplomu. Uvjet za upis bio je da rade u medijima. Studij je bio zamišljen za brojne novinare koji su počeli raditi dok su bili studenti, a studentske obaveze su im se otegnule i zapeli su. Bilo je mnogo onih koji su upisivali taj studij, a prethodno su studirali književnost, filozofiju, pravo itd. Mnogo ih se na taj

način vratilo knjizi i ponovno su zavoljeli učenje pa su poslije tog studija nastavili i upisali doktorat. Svijetla strana je činjenica da je bilo jako puno onih koji su tada već dvadesetak godina radili kao novinari, a koji su time dobili mogućnost da završe fakultet u struci. To im je puno značilo.

Imalo je to, međutim, i drugu, tamnu stranu, što je bilo popraćeno negativnim medijskim napisima. Neki su smatrali da je to kratki put do diplome. Naime, za upis na taj studij bilo je dovoljno donijeti potvrdu da radiš u medijima ili u službi za odnose s javnošću neke institucije. Zadnjih godina održavanja tog studija bilo je jako puno tih potvrda.

Zbog čega se to nije održalo, a imalo je dobrog učinka? Svakako bi bilo potrebno i danas.

Nakon prelaska na Bolonjski sustav i podjele studija na 3 + 2, više se nisu mogle upisivati nove generacije. O tome bi više mogli reći oni koji su tada bili dio uprave.

Kao visokoškolska nastavnica sudjelovali ste u pisanju studijskih programa, osmišljavanju kolegija i drugih aktivnosti koji se odnose na sadržaj studijskih programa koji obrazuju novinare. Što vidite kao najveće izazove u obrazovanju novinara u Hrvatskoj danas iz kurikularne perspektive i kako ih premostiti?

Pa mislim da je dobro što su uvedeni praktični kolegiji, no trebali bismo imati puno bolju komunikaciju između smjerova Radio, Televizija, Novi mediji i Tisak na našoj instituciji. Naime, svatko radi nešto svoje i nema baš komunikacije. U suvremenom svijetu, gdje se mediji integriraju, kod nas je to dezintegrirano. Upravo zato sam i

uvela kolegij Novinarstvo u međumedijskom okruženju, gdje onda nastojimo na diplomskoj razini, barem u okviru tog kolegija, integrirati različite medije i smjerove. Kod studenata koji pohađaju smjer Televizija uvijek se raspitam što im je drugi smjer. Suradujem donekle s kolegom **Jakopovićem** na Odnosima s javnošću. Također, dosta sam dobro surađivala s kolegom **Kanižajem** na 2. godini dok je on predavao tisak, a ja televiziju, pa smo studentima dali zadatak da istu temu obrade za novine i za televiziju. Na primjer, obradili su neke pojmove iz medijske pismenosti i onda bi isti pojam najprije obradili za novine, a onda i snimili mobitelom i napravili videoprilog. To je bio naš pokušaj konvergencije tema i kolegija. Smatram da bismo na fakultetu trebali imati jednu multimedijску redakciju jer su one realnost u medijskoj industriji.

S kojim medijskim redakcijama imate suradnju i koliko traje studentska stručna praksa?

Formalnu suradnju imamo s dosta redakcija – Večernji list, Jutarnji list, Hrvatski radio i HTV, Nova TV, Media Servis. No otkako je pandemije, nije bilo prakse u punom obimu. Što se tiče prakse, ona može trajati između dva i šest tjedana, što se studentima i upisuje u dodatak diplomi nakon završetka treće godine ako su je odradili.

Studente u redakciji uvijek primaju mentori.

Da, uvijek je prema ugovoru neki mentor zadužen za njih, no i to ovisi o okolnostima. Negdje su zadovoljniji, negdje manje zadovoljni jer im se ne posvete svi jednako, a i stalno mijenjaju mentore jer se u redakcijama urednici rotiraju pa je tri dana jedan, tri dana drugi i tako. Najgore je kad su studenti prepušteni sami sebi, no onda to prigovorim našim partnerima u medijima pa se situacija popravi.

Koja je zapravo razlika između kompetencija koje studenti stječu u redakcijama i onih koje stječu radom u studentskim medijima na fakultetu?

Smatram da im je praksa u studentskim medijima savršena. Studenti-novinari koji su prošli Radio Student, Global, Televiziju Student vrlo lako nalaze posao i urednici znaju što od njih mogu dobiti. Na Televiziji Student proizvode emisiju koja ide u program HRT-a i to im je još uvijek velika motivacija. Nauče cijeli proces od planiranja do realizacije. Osim toga, naši su studentski mediji mjesto gdje mogu raditi što god požele. Stručna je praksa u medijima nešto drugo, to je iskustvo velikog sustava gdje ih mentori odvedu na snimanje ili na teren i gdje u redakciji malo pomažu. Ali često im nakon prakse ponude da ostanu kao vanjski suradnici. Evo, baš su nedavno nekolicini ponudili posao u nekim medijskim kućama. To je lijepo, ali opet stvara problem jer novi poslodavac od njih očekuje da se potpuno tome posvete. Poslodavci bi, s obzirom na to da se radi o studentskom ugovoru, trebali regulirati taj rad kao *part-time job* kako bi se uskladio sa studentskim obvezama, ali neki se time koriste da bi iskoristili radnu snagu i platili manje poreza.

Možete li pojasniti zbog čega su studentski mediji, osim kao vježbaonica, studentima novinarstva važni.

Zbog toga što Radio Student i Televizija Student zaista emitiraju i imaju neki ugled u društvu, kao i Global koji ima i svoj portal. Radio Student je priča za sebe. Svi znaju za njega, sjajna je atmosfera, emitira se od 1996. Televizija Student krenula je kao vježbaonica i već tad su se studenti natjecali između sebe tko će imati bolju emisiju, trudili su se. Otkako se program emitira, to je sad nešto što je vidljivo i vani. Jasno je

da se ne može objaviti bilo što. Sve što je OK emitiramo u svojim emisijama. Evo, na primjer, neki je dan u TV studiju student snimio intervju u kratkim hlačama. To bi bilo u redu za neki *podcast*, ali za informativnu emisiju baš i ne može, tako da to više nije samo vježbaonica, to im je ujedno i odskočna daska jer urednici medija vide nekog na ekranu pa se zainteresiraju i pitaju, a mnogima je to i put do pronalaska stalnog posla. Studenti koji rade na studentskim medijima stavljaju svoje poveznice u svoje životopise kad apliciraju za posao, tako da im je to važno. S druge strane, to je đir za sebe, tu su svi onako malo otkačeni, ležerna je atmosfera, jako je kul.

I HRT i Fakultet političkih znanosti svojedobno su bili aktivno uključeni u rad ICEJ-a. Budući da znamo koliko je i cjeloživotno obrazovanje novinarima važno, biste li se složili sa mnom da Hrvatskoj već dugo nedostaje takav centar za stručno obrazovanje novinara? Pogotovo danas u multimedijском okruženju, kada je nužno da novinari redovito bruse svoje kompetencije.

ICEJ je bio jako dobra stvar dok je bilo novca od međunarodnih institucija, a otkad smo „napredna“ država, više toga nema. Neko vrijeme se to probalo održati s lokalnim vlastima da ne propadne, no bezuspješno. Gotovo da i nema mogućnosti da opet imamo nešto slično. Treba tražiti nove ideje. Bila sam, u okviru nekog projekta, sa studentima na radionicama Sveučilišta VERN na Visu koji tamo ima svoje prostore gdje održavaju ljetne škole i radionice i to je fantastično, ali Vis nije baš blizu. Na fakultetu često imamo radionice na koje dolaze medijski profesionalci. Dok sam radila kao urednica na HRT-u, često sam poticala novinare da pohađaju radionice, da se usavršavaju. Bilo je toga dosta, no sve češće čujem da urednici ne žele svoje novinare poslati na usavršavanja koja ih ništa ne koštaju, osim što ostaju bez radne

snage. Kažu da im onda nema tko raditi pa se zna dogoditi da pošalju najgore, a ne najbolje novinare, ali to je posebna tema.

Ali moglo bi se aplicirati na EU projekte.

Stalno postoje nekakve inicijative raznih organizacija, pa i HND-a. Znam da su osmislili projekt za povećanje kapaciteta lokalnih medija i prijavili se na natječaj Kreativna Europa. Sad je pitanje hoće li to i dobiti.

Da zaključimo, obrazovanje novinara otvara kompleksne društvene probleme u čije se rješavanje trebaju uključiti mnogobrojni dionici.

Da, i problem je što novinarstvo više nije atraktivna profesija među mladim ljudima, a to je opet povezano s tim tko je sve danas novinar, kakvi su nam medijski sadržaji i sl. Velika je odgovornost svih nas jer budućnost svih studija koji obrazuju novinare ovisi i o tome kako će se i kada vratiti povjerenje u novinare i novinarstvo.

No ipak uvijek imate popunjene upisne kvote?

Na preddiplomskom studiju Novinarstvo kvota je uvijek popunjena, a na diplomskom je ove godine ostalo još nešto mjesta.

Za kraj me zanima kako ste se snašli u pandemijskim uvjetima, odnosno kako je predavati novinarstvo *online*?

Kad je počela pandemija, svima nam je to bilo novo i čini mi se da su se svi više trudili, i studenti i mi nastavnici, i bili smo jako puno u kontaktu, makar preko Zooma. Već prošle godine imala sam osjećaj da su se studenti priviknuli na situaciju pa se bilo važno samo uključiti i otići raditi druge poslove, a bili su i umorni od svega. Čini mi se da je prvih mjeseci još nekako klapalo, radili su neke kreativne stvari, trudili se da rade nešto drugačije, novo, ali lani je bio kaos. Dakle, taj prvi pandemijski semestar uspjeli smo od ožujka do lipnja 2020. cijeli smjer Televizija, dakle sve praktične kolegije, održati *online*, a studenti su snimali priloge o raznim vidovima svog života u pandemiji, što rade, kako studiraju, kako se na primjer izvode online vježbe glume. Moji su studenti napravili i neke dokumentarce o umjetnicima u pandemiji pa su nam te nove okolnosti donijele i neke nove umjetničke forme. Prošle smo godine smjer Televizija imali uživo, a obavezni kolegij Televizijsko novinarstvo *online*. Na tom kolegiju je više od 100 ljudi i jako je demotivirajuće kad ne znaš tko je uključen, tko te sluša. Za mene je puno bolje držati nastavu u učionici, ali mislim da nam je svima iskustvo iz 2020. i 2021. itekako vrijedno. Ove akademske godine krećemo sa svime uživo. Poželite nam sreću.

Izvori:

Vukić, T. (2017). *Od novinara do novinarstva – Studija novinarskih vještina*. Pula-Zagreb: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli – Golden marketing-Tehnička knjiga.

Lektorirala: Majda Čolak, prof.

Prilog je objavljen uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije u okviru projekta “Javni dijalog o akademskom obrazovanju novinara”, aktivnosti pridružene međunarodnom znanstvenom institucionalnom projektu “Visokoškolsko obrazovanje novinara u digitalnom okruženju” (HEJDE) Fakulteta za interdisciplinarne, talijanske i kulturološke studije Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli.

Tijana Vukić

POVEZANI ČLANCI
